

Tartalom

	Előszó	VII	
	Amire szükség lesz	IX	
	Szószedet	X	
	Gyakorlatok	1	
I. rész	1. gyakorlat	Tanulás előtti önarckép	2
A szélek	2. gyakorlat	Tanulás előtti kéztanulmány	4
észlelése	3. gyakorlat	Tanulás előtti rajz a szoba egyik sarkáról	6
	4. gyakorlat	Bemelegítés és szabad rajzolás	9
	5. gyakorlat	„Váza vagy arcok”	13
	6. gyakorlat	Megfordított rajzolás	17
	7. gyakorlat	Tiszta kontúrrajzolás	27
	8. gyakorlat	A kéz rajzolója műanyag képsík segítségével	30
	9. gyakorlat	A kép alapozása	33
	10. gyakorlat	A kézről készített rajz átmásolása a képsíkról a papírra	36
	11. gyakorlat	Tárgyat tartó kéz rajza	39
	12. gyakorlat	Rajz egy virágról	43
	13. gyakorlat	Rajz egy narancsról	46
II. rész	14. gyakorlat	Levéldrajzolás negatív terek segítségével	49
A terek észlelése	15. gyakorlat	Székrajzolás negatív terek segítségével	52
	16. gyakorlat	Rajz egy háztartási tárgyról	56
	17. gyakorlat	Sporttémájú fénykép másolata: rajz negatív terekkel	59
	18. gyakorlat	Egy valódi szék rajza negatív terekkel	62
	19. gyakorlat	Mesterrajz másolása – Vincent Van Gogh: <i>Bibliát olvasó ember</i>	66

III. rész	20. gyakorlat	Egy nyitott ajtó képe (pásztázás)	70
Az arányok	21. gyakorlat	A szoba egyik sarka (pásztázás)	75
észlelése	22. gyakorlat	Rajz a térdről / lábfejről	78
	23. gyakorlat	Csendélet: Könyvek az asztalon (pásztázás)	81
	24. gyakorlat	Csendélet ellipszisekkel	84
	25. gyakorlat	Arányok pásztázása emberi alak rajzolásánál	87
	26. gyakorlat	A profilban levő fej arányai	93
	27. gyakorlat	Oldalnézeti portrét ábrázoló mesterrajz másolása	96
	28. gyakorlat	Oldalnézeti portré rajzolása	100
	29. gyakorlat	Csendélet amerikai zászlóval	103
<hr/>			
IV. rész	30. gyakorlat	Rajz egy felülről megvilágított tojásról	106
A fények	31. gyakorlat	Charlie Chaplin: fények és árnyékok	109
és árnyékok	32. gyakorlat	A fej arányai szemből nézve	112
észlelése	33. gyakorlat	Szembenézeti portré másolata	116
	34. gyakorlat	Fény-árnyék önarckép készítése	120
<hr/>			
V. rész	35. gyakorlat	Tus és ecset használata	127
A teljesség (gestalt)	36. gyakorlat	Városi tájkép rajzolása	130
észlelése	37. gyakorlat	Keresztvonalkázás és satírozás	133
	38. gyakorlat	Emberi alak rajzolása keresztvonalkázással	136
	39. gyakorlat	Fantáziarajz Leonardo da Vinci tanácsa alapján	140
	40. gyakorlat	Rajzolás 10 x 10 cm-es formátumban	143
<hr/>			
Néhány tipp a további rajztanuláshoz			146
<hr/>			

Előszó

Ezt a munkafüzetet azért készítettem, hogy kiegészítse *Jobb agyféltekés rajzolás* című könyvemet. Célja az, hogy átfogóan és hatékonyan segítse a rajzolás öt alapvető készségének elsajátítását. A munkafüzet gyakorlatai között vannak ismerős módszerek (például a megfordított rajzolás), de az egyes rajzkészségeknél sok új téma is megjelenik. Az olvasó kényelmét szolgálja az is, hogy a munkafüzet mellékleteként kap egy nélkülözhetetlen rajzeszközt, egy műanyag képsíkot/keresőt, amellyel térhatású rajzokat lehet készíteni. A munkafüzet strapabíró, hordozható kivitelezése lehetővé teszi, hogy ott és akkor gyakorolj, ahol és amikor időd engedi, akár a fogorvosi váróteremben vagy a repülőtéren. Ha elvégzed a gyakorlatokat a füzet erre a célra kihagyott üres lapjain, akkor a végén a kezdedben lesz a bizonyíték arról, hogyan fejlődött a rajztudásod.

A rajztanulás sokban hasonlít valamilyen sportág vagy hangszeres játék elsajátításához. Ha már tudjuk az alapokat, a fejlődés csakis a gyakorlás, gyakorlás és még több gyakorlás múlik. A munkafüzetben olyan technikákba és rajzeszközökbe is belekóstolhatsz, amelyek a *Jobb agyféltekés rajzolásból* kimaradtak.

A munkafüzet gyakorlatai azon az öt alapvető rajzkészségen alapulnak, amelyet a *Jobb agyféltekés rajzolásban* már kimerítően ismerttettem. A rajzolás lényege mindig ugyanaz, mindig ugyanazt az öt részkészséget kell alkalmazni, amelyek majd a sok gyakorlás következtében „integrálódnak”, és a teljes folyamat, a rajzolás szerves elemét jelentik. A téma és a rajzeszköz az, ami változik. Ha ezt az állítást igaznak vesszük, akkor valóban teljesen mindegy, hogy mit rajzolunk – minden téma sikerülni fog bármilyen technikával. Ez nem is meglepő: minden képesség részkészségekből áll, melyek a képesség alkalmazásakor automatikusan aktiválódnak; gondoljunk csak az autóvezetésre vagy a teniszre.

Nekem mégis az a tapasztalatom, hogy sok tanítványom elsajátította ugyan az alapvető készségeket, de nehezükre esik témát választani. Megvan bennük a késztetés arra, hogy lerajzoljanak valamit, ami megragadja őket, mégis vonakodnak: félnek attól, hogy a téma túl bonyolult, vagy hogy nem lesz idejük befejezni. A munkafüzet úgy igyekszik orvosolni ezt a problémát, hogy minden készség gyakorlásához megfelelő témát ajánl, melyekhez rövid

instrukciókat írtam. Jeleztem a rajz elkészítéséhez szükséges időt (utóbbi természetesen az egyén saját tempójától is nagyban függ), a munkafüzetben megtalálható a rajzlap az előre elkészített képformátummal, és a rajz elrendezését segítő irányadó szálkeresztrel. A legtöbb gyakorlatnál a rajzolás befejezése után is vannak megjegyzéseim, további információk, javaslatok, hasznos tanácsok.

Valószínűnek tartom, hogy a munkafüzet gyakorlatainak elvégzése során a legkeményebb feladat az lesz, hogy időt találj minderre. Nem szokott működni az a módszer, ha valaki elhatározza: napi egy órát rajzolással tölt; olykor a heti egy óra sem sikerül. Ez a kötelezettség túl nagy megterhelést jelenthet sokaknak. Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy agyunk bal oldali, szóbeli-elemző módja egyáltalán nem akarja, hogy rajzoljunk, ugyanis rajzolás közben a bal agyfélteke „parlagon hever”. A verbális mód remekül tud mindenféle okokat felsorolni annak érdekében, hogy ne rajzoljunk: be kell fizetni a csekkeket, fel kell hívni anyukát, az üzlettel kell foglalkozni, stb.

Ha azonban mégis nekilátunk a rajzolásnak, csak úgy repül az idő. Ezért azt javaslom mindenkinek, ami nálam is bevált: a fizioterapeuták szokták alkalmazni a „kétperces csoda” nevű technikát, melynek révén az emberek akkor is elvégzik a gyakorlatokat, ha nem akarják. Meg kell tanítani velük a következőt: „Most nincs időm sétálni, de két percig sétálni fogok.” Ha már sétálnak, akkor természetesen elfelejtik az ellenérveket, és nem hagyják abba két perc múltán sem.

Ez pedig az én kétperces csodám. A munkafüzetet a ceruzákkal és a radírral együtt egy alkalmas helyen kell tartani. Ül le egy pillanatra, vedd kézbe a füzetet és mondd ezt: „Tényleg nem akarok rajzolni, csak éppen megnézem, mi a következő feladat.” Ekkor jöhet a következő lépés: „Tényleg nem akarok rajzolni, csak felveszem a ceruzát, és húzok néhány vonalat.” Utána: „Tényleg nem akarok rajzolni, csak elkészítem a téma körvonalait”... és így tovább. A rajz készen lesz *anélkül, hogy tisztában lennél az idő múlásával.*

Tudom, hogy ez elég bután hangzik, ám a módszer mégis működik. Komoly műveket alkottam meg ezzel a technikával, mellyel (nézzünk szembe a tényekkel) becsapjuk a bal agyféltekét annak érdekében, hogy kreatív tevékenységet végezhessünk. Nehéz lehet elhinni, de a tanulók, sőt a művészek számára is nagyon nehéz alkotni, folyamatos küzdelmet kell folytatni a verbális gondolkodásmóddal, amely azt szajkózza: „ne most”. A legszélsőségesebb megnyilvánulási mód az, amikor az író vagy képzőművész egyszerűen leblokkol; szelídebb változat a halogatás.

A rajzgyakorlatokat úgy terveztem meg, hogy minden lépés sikeres legyen. Biztos vagyok benne, hogy a folyamatot élvezni fogod.

Képalírások, lapszéli jegyzetek:

Figyelem! A rajzolás és az agy kapcsolatáról és a kreativitásról bővebben a *Jobb agyféltekés rajzolás* című könyvemben olvashat.

Amire szükség lesz

A munkafüzet gyakorlataihoz szükséges anyagok és eszközök bármelyik szaküzletben beszerezhetők. Gyakran postai úton vagy az interneten is megrendelhetők; a világhálón a „rajzeszközök” kifejezésre érdemes rákeresni.

Ceruzák	HB-s keménységű radíros végű íróceruza 4B-s rajzceruza (Turquoise, Faber Castell vagy más hasonló márka)
Radír	Fehér műanyag radír (pl. Staedtler)
Ceruzahegyező	
Grafitrúd	4B keménységű
Rajzszén	6 rúd természetes rajzszén 2 rúd szintetikus rajzszén (CharKole vagy más hasonló márka) 4B-s szénceruza
Pasztellkréta	1 fekete 1 vörös
Kréta	1 világosszürke
Lemosható filctoll	1 fekete (Crayola, Sharpie vagy más hasonló márka)
Tus	1 kis üveg fekete tus 1 kis üveg barna írótus
Ecset	7-es vagy 8-as vízfestékhez való ecset
Ébresztőóra vagy konyhai óra	
Papírtörlők vagy papír zsebkendők	
Fehér géppapír	6 db
Könnyű rajztábla	1 db 20 x 25 cm-es, ami a képsík/keresőt keretezi.

Szójegyzék

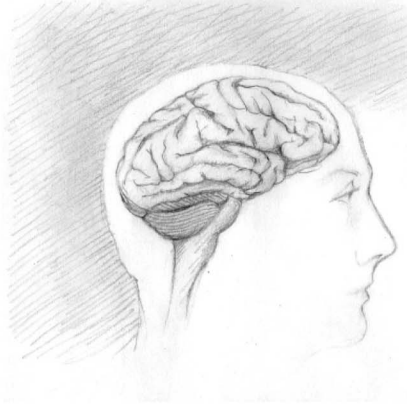
A fény logikája. A művészetben a fényforrás által okozott hatást nevezzük így. A fény-sugarak egyenes vonalban terjednek, így a tárgyon csúcspénnyel, vetett árnyékot, visszavert fényt és gerincárnyékot figyelhetünk meg.

Agyműködés módja. Olyan szellemi állapot, amely az agy egy adott képességére helyezi a hangsúlyt, például a nyelvi folyamatokra vagy a vizualitásra, térérzékelésre.

Alapegység. Az a kezdő forma vagy kezdeti egység, amit a kompozícióból választunk ki annak érdekében, hogy a rajzon a méretek aránya helyes maradjon. Az alapegységet mindig Egynek tekintjük, és egy arány egyik eleme lesz, pl. 1:2.

Bal agyfélteke. Az agykéreg bal fele. A legtöbb jobbkezes és a balkezesek elég jelentős része számára a verbális funkciók a bal agyféltekében helyezkednek el.

Balkezesség. A népesség körülbelül tíz százaléka a kézzel végzett tevékenységekhez (írás, rajzolás, stb.) szívesebben használja a bal kezét. Az agyfunkciók elhelyezkedése a jobb- és balkezeseknél egyaránt változó.

Jobb agyfélteke

Bal agyfélteke

B-mód. Az információfeldolgozás lineáris, verbális, elemző és logikus módja.

Ceruzakeménység. A rajzceruzákon olvasható érték a grafit keménységét vagy puhaságát jelzi. A „H” a kemény (*hard*), a „B” a puha (*black*, azaz fekete). A „HB” a kettő közti átmenet, vagyis: 8H (a legkeményebb), 6H, 4H, 2H, HB, 2B, 4B, 6B, 8B (a legpuhább). A #2-vel jelölt sárga íróceruza megegyezik a HB-s, vagy gyakrabban a 2B-s rajzceruzával.

Elvont rajzolás. Egy valódi tárgy vagy élmény rajzban való kifejezése. Általában elkülöníti, hangsúlyozza vagy felnagyítja a művész által érzékelt valóság néhány nézőpontját.

Érték. A művészetben a színek tónusainak sötétsége vagy világossága. A fehér a legvilágosabb vagy legmagasabb értékű, míg a fekete a legsötétebb, legalacsonyabb értékű szín.

Érzékelőmód-váltás. Egy szellemi állapot átváltozása egy másikba, például verbális, elemző módból vizuális, térbeli módba és vissza.

Formátum. A rajz- vagy festőfelület adott alakja, négyszögletes, kör alakú, háromszögletes, stb.; a felület aránya, azaz négyszögletes felület esetén a hossz és a szélesség viszonya.

Jelképrendszer. A rajzolásban egy sor jelkép a rajzon, amelyeket együtt arra használnak, hogy egy képet, például

egy emberi alakot megjelenítsenek. A szimbólumokat általában adott sorrendben használják, az egyik felbukkan, és előhívja a következőt, hasonlóan ahhoz, mint amikor ismert szót írunk le, és a betűk egymást követik. A rajzolás jelkép-rendszerei főleg gyerekkorban alakulnak ki, és gyakran felnőttkorban is megmaradnak, hacsak új rajzolási módok nem módosítják.

J-mód. Az információfeldolgozás szimultán, holisztikus, térbeli és viszonyító módja.

Jobb agyfélteke. Az agykéreg jobb (a személy jobb oldala felé eső) fele. A legtöbb jobbkezes számára a térbeli, viszonyító funkciók a jobb agyféltekében vannak.

Kép. Kép a retinán; egy külső tárgy optikai képe, amit a vizuális rendszer felfog, az agy pedig értelmez.

Képsík. Egy keretes ablakra emlékeztető képzeletbeli átlátzó sík, amely mindig párhuzamos a művész arcának függőleges síkjával. A művész azt rajzolja le a papírra, ami a sík mögött van, de úgy, mintha a síkon kilapult volna. A fotográfia feltalálói ezt az elméletet alkalmazták az első fényképezőgépek megalkotásakor.

Képzelet. A múltbeli tapasztalatokból eredő mentális képek új minta szerinti elrendezése.

Kereső. Művészek által használt eszköz, amely keretbe foglalja a látványt, így kijelöli a kompozíció határait; ugyan-

így nevezik a fényképezőgép kis ablakát, amely megmutatja, hogy mi lesz az elkészült képen.

Keresztvonalkázás. Egymást metsző párhuzamos vonalak sorozatai, amivel a rajzon árnyékot vagy értéket jelzünk. „Sátirozásnak” is nevezik.

Kompozíció. A műalkotás részei vagy elemei közötti rendezett kapcsolat. Rajzolásban a formák és terek elrendezése a formátumon belül.

Körvonal, kontúr. Rajzolásban az a vonal, amely egy forma, formacsoport vagy formák és terek közös széle.

Leképezés. Az a folyamat, melynek során az elméből előhívunk egy olyan dolog mentális másolatát, amit nem érzékelünk; másként fogalmazva a „lelki szemekkel” látni.

Negatív terek. A pozitív formák közötti területek, melyek széle közös a formáival. A negatív tereket a formátum külső széle határolja. „Belső” negatív terek pozitív formák részei is lehetnek.

Ösztönös megérzés. Közvetlen és látszólag közvetlen ismeret; vélemény, jelentés, ötlet, ami mindenféle ismert folyamat vagy megfontolt gondolkodás nélkül születik. A vélemény születése gyakran egészen jelentéktelen kulcsok eredménye, és látszólag olyan, mintha „a semmiből érkezett volna”.

Pásztázás. Rajzolásban a viszonylagos méretek összehasonlítása az alapmértékkel (a ki-

nyújtott kézben levő ceruza hosszával); egy rész helyének meghatározása egy másik részhez képest. A szögek függőlegessel és vízszintessel való összehasonlítását is így nevezzük.

Realisztikus rajzolás. Gondosan megfigyelt tárgyak, formák, alakok objektív ábrázolása. „Naturalizmusnak” is nevezik.

Rövidülés. Egy ábrázolásmód, mely a kétdimenziós felületen olyan hatást kelt, mintha a sík felületre rajzolt forma kinyúlna vagy besüppedne a térbe.

Szél. A rajzon az a hely, ahol két dolog találkozik (például az ég a földdel); két forma vagy egy forma és egy tér közötti elválasztó vonal (körvonal vagy kontúr).

Szemmagasság. Portrérajzolásban az az arányvonal, amely vízszintesen kettéosztja a fejet; a szem vonala a fej felezőpontján helyezkedik el.

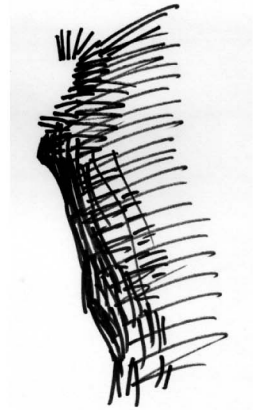
Tudatosság. Az a tény, hogy egy tárgyat, személyt vagy körülményt „számításba vetünk”. Lehetséges szinonimák a látás vagy érzékelés.

Viszonyok. A művészetben arra utal, hogy a műalkotás hogyan épül fel, elemei között milyen kapcsolat van. Ilyen viszony a perspektíva és az arány; előbbi a szögek viszonya a függőlegeshez és vízszinteshez, utóbbi a méretek viszonya egymáshoz.

Henri Matisse: *Álló akt*,
1901-1903. Ecset és tus, 26 x 20 cm.
A New York-i *The Museum of
Modern Art* gyűjteményében,
Edward Steichen adománya.

Matisse
vonalstílus

Vincent Van Gogh: *Ciprusliget*,
1899. Rajz: nádtoll és tinta,
62 x 46 cm. Robert Allenson
adománya. Köszönet a
The Art Institute of Chicagónak.

Van Gogh
vonalstílus

Eugene Delacroix (1798-1863):
Etudes de Bras et de James. Toll és
szépia sárgás papíron, 21,7 x 35 cm.
A Worcester Sketch Fund tulaj-
dona. Köszönet a *The Art Institute
of Chicagónak*.

Delacroix
vonalstílus

Ben Shahn (1898-1969, orosz-
amerikai): *Dr. J. Robert
Oppenheimer*, 1954. Ecset és tus,
49,5 x 31 cm. A New York-i
The Museum of Modern Art
gyűjteményében látható.

Ben Shahn
vonalstílus

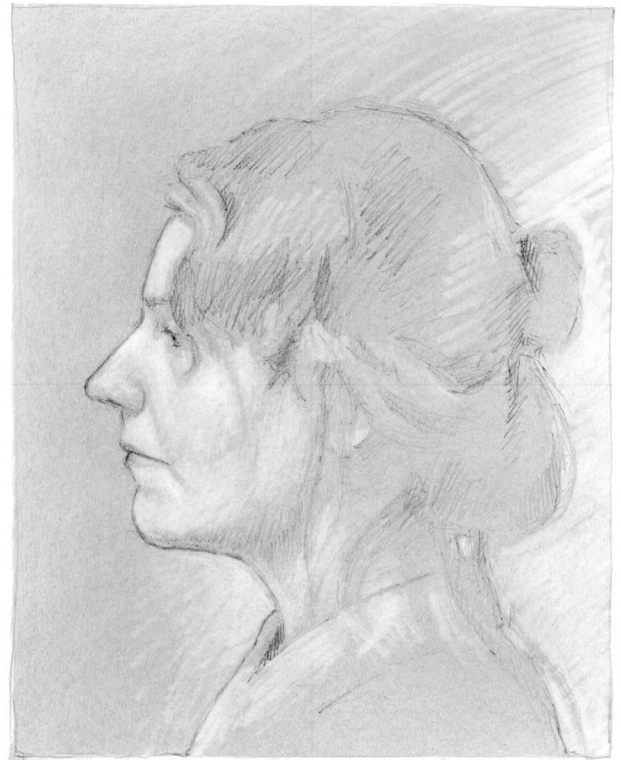
Heather Allen; a szerző rajza.

Heather Allen; Brian Bomeisler rajza.

Grace Kennedy; a szerző rajza.

Grace Kennedy; Brian Bomeisler rajza.

Ezeket a bemutató rajzokat Brian Bomeisler és én készítettük. Ugyanazon modell két oldalán foglaltunk helyet, ugyanolyan eszközökkel, ugyanannyi ideig dolgoztunk. A rajzok stílusa mégis igen eltérő: az én rajzaimon a vonalak hangsúlyosak, míg Brianén a formák.